

TEATRUL NAȚIONAL „I.L. CARAGIALE” BUCUREȘTI

PREMIERĂ ABSOLUTĂ

NĂLUCA

de
FĂNUȘ NEAGU
LUCIAN CHIȘU
DAN MICU

Stagiunea 1997 - 1998

Director general **ION COJAR**

Director artistic **GELU COLCEAG**

L - A M I U B I T P E

L-am iubit pe Istrati pentru rădăcinile sale. Era născut la Brăila, port la Dunăre, unde se amestecau toate rasele țărilor balcanice cu golani Orientului Apropiat. Părinții lui trăiau în uniune liberă. Maică-sa era o tânără spălătoreasă româncă. Tatăl său, grec și contrabandist, a fost omorât de vameși, când Istrati nu atinsese vârsta amintirilor.

L-am iubit pe Istrati pentru locurile care l-au văzut crescând. Cătunul Baldovinești, cu țărani pescari, meseriași rustici. Totul impregnat de amintirile dominației otomane și de povești, legende, de cântecele marelui fluviu și ale marilor revolte. Apoi ulicioarele scârnavе, cele mai periculoase din Brăila, unde erai împins, rostogolit, într-o mulțime amenească ce răscolea mizeria și culorile orientale. În strigătele negustorilor ambulanti și în tumultul bazarelor.

L-am iubit pe Istrati pentru primii săi prieteni. N-au fost copiii. Evita jocurile și pe băieții de vârsta lui.

Dar la Baldovinești, când avea șapte ani, Codin, pușcăriaș cu inimă mare, se îndrăgosti de el. Până în ziua când muri de mâinile maicii sale, vrăjitoarea înspăimântătoare care-i vărsă, în timpul somnului, doi litri de untdelemn fierbinte în gură.

Putin mai târziu, la Brăila, fu căpitanul Mavromati. Fost proprietar și comandant de vas, ajuns epavă din cauza unui șir de nenorociri. Își sfârșea zilele în fundul unei taverne grecești. Istrati, angajat ca băiat de prăvălie, descoperi în colțul cel mai întunecat al locantei pe această victimă tracasată de bețivi, băieții rău crescuți și fanfaronii mahalalei. Se atașă de bătrânul răbdător. Bunătate sălbatecă de pușcăriaș. Umilă recunoștință și istorisiri ale bătrânului navigator. În sfârșit, a apărut Mihail. Un om citea. Pe un scăunel. Vestmintele lui erau zdrențe murdare. Părul lui - călți unsuroși. De-a lungul gulerului, în zdrențe, înainta un păduche

Panaif

enorm. Istrati trecu pe lângă scăunel. Se opri... Se aplecă pe deasupra umărului omului care citea. Și descoperi, din aceeași privire, că zdrențele îi erau pline de păduchi, iar cartea în franceză... Singură moartea lui Mihail îi despărți.

L-am iubit pe Istrati în Mihail și pe Mihail în Istrati.

Mihail era purtătorul unui mare secret: prima parte a existenței lui. Apartinea unei familii rusești, nobilă și bogată. Manjerile lui, cultura sa se măturiseară sub zdrențe.

Dar, din acest trecut, nu a dat nici o parcelă lui Panaif Istrati, care-i fu tovarășul, dublura lui, în timpul acelor ani.

S-ar zice că venise pe lume a doua oară când începuse să vagabondeze fără capăt și țel pe malurile Mediteranei orientale. Nu-i plăcea decât în societatea săracilor și se voia, printre ei, cel mai sărac. Ca să respire și să mediteze, fără remușcări. La întâmplare. Din port în port. Din cocioabă în cocioabă...

Istrati intră în această horă nebună și magică...

El a călătorit, a răfacit, s-a târât, a dormit la soare și sub stele, pe drumuri și în fundul calelor, cu foamea în burtă, dar cu râsul în ochi, fiindcă nevoia de descoperiri, nevoia de neprevăzut, de aventuri, de noi schimbări era presantă, mai puternică decât aceea de pâine.

Egipt, Grecia, Liban, Neapole...

Pentru o singură bogăție: ocazia. Pentru o singură busolă: șansa și tandrețea umană.

Câte îmbarcări clandestine! Câte dormiri sub clar de lună. Câte meserii: ampoiă la hotel, ghid, zugrav, hamal, paznic de noapte, cantonier, negustor ambulant de cafea. Aici sub numele său, aici sub altul, cu un pașaport fals. Și câți prieteni de întâlnit, protectori, dădace.

Emigranți români, greci, evrei. Mici negustori, cu prăvălii-maghernițe, foarte umile. Culcuș de noapte, acoperit și, atât

cât rămânea, monedă de buzunar. Mereu la dispoziția trecătorului, care visa de-a da. Și alții fuseseră săritori. Și alții fuseseră miloși: șoareci de hotel, proxeneți, contrabandiști, spălători de vapoare.

București... Pireu... Alexandria... Beyruth... Vezuviu... Muntele Athos... Cicluri minunate, prin refuzul de-a gândi "măine", abandonat de destin pe cărările prodigioase ale vieții. Seceriș unic, de vagabond, flămând, inspirat, amețit, de-a lungul orașelor, bazarelor. Căntece grecești, melopee arabă...

Traducea zilnic *Télémaque*, în românește. Citea cu dicționarul lângă el, volum după volum, *Jean Christophe*, romanul fluviu al lui Romain Rolland, însemnându-și ce cuvânt nu știa. Puțin câte puțin învăța mai mult și mai bine această limbă minunată. Se închea în el o dorință, o nevoie, o obsesie să se exprime în franțuzește.

Când Panait Istrati se încredință pe deplin de planul lui, cunoscuse un fel de teamă sfântă. Înarmat numai cu un vocabular rudimentar, indispus, încurcat de sintaxă, el pretindea, îndrăznește... Era grotesc... Delirant... dar tentația, exigența nu-l părăseau. Atunci, incapabil să rezolve o dezbatere care-l devora, îi scrisese lui Romain Rolland, idolul său, geniul tutelar, ca să-i ceară un sfat și o decizie. Voia să fie scurt. Fu inepuizabil. Foile se adăugau, una după alta. Se dezgoli: gânduri, instincte, sentimente, slăbiciuni, călătorii - pe scurt, el însuși și viața lui și ceea ce visa să mai facă. Îi încredință totul...

Enormul pachet se înapoie intact. Îl expediase la o adresă unde Romain Rolland nu mai locuia și unde nu i se cunoștea noua reședință.

Lovitura îl zdruncină teribil. Doborât, Istrati văzu în asta un semn fatal și se jură să renunțe la scris.

Puțin după, surveni armistițiul din 1918. Vagabondă, câteva luni, în Elveția romandă, trecu în Franța, veni la Paris, apoi la Nisa. Dar, de-a lungul acestor deplasări, bucuria, înflăcărarea, timpurile de altădată nu-l mai întovărășeau. Nu mai vagabonda, se târa, plutea în voia nevoilor odioase, fiindcă nu mai avea inima la locul

ei. Împrumuturi de proastă calitate ... Legături de proastă calitate ... În sfârșit, nu mai era în stare de prietenie, pentru nimeni și nici pentru el însuși. La capătul puterilor, doborât de foame, se întâmpla adesea să adoarmă într-un WC dezafectat!

La începutul anului 1921, într-o grădină publică își tăie beregata cu un brici...

În poveștile cu zâne, vine o clipă când totul este pierdut sau apare o minune. Așa și cu Istrati. El nu muri. Alarmat de articolele din presa locală, un vagabond dintre prietenii lui alergă la căpătâiul său și găsi scrisoarea-fluviu pentru Romain Rolland. De astă dată, ea ajunsese la adresa cea bună. La înapoierea poștei, Istrati, încă lipsit de sânge, găsi răspunsul la apelul de acum doi ani și ceva. Romain Rolland nu se limită a spune că Istrati putea să compună în franțuzește. Voia chiar să i-o ceară. Vedeă în Istrati un dar strălucitor, precum și promisiunile unei opere fără egal.

În primăvara anului 1924, apăru prima lui carte: *Chira Chiralina*. Și, imediat, veni gloria...

Când Istrati povestea, puterea lui depășea pe toți ai scrisului. Avea ca tălmăci vocea, trăsăturile, cadența cuvintelor, prezența lui. Grație unei arte mai vechi decât alfabetul, cântărețul își suspendă sufletul și conduce după voie, spre tristețe, frică, mânie sau bucurie trecătorii de la răspântii, călătorii caravanseraiurilor, de la șlepurile bălciurilor până la bețivanii tavernelor.

De unde lua Istrati acest dar? Sursele erau numeroase. Originile lui... Tradițiile, epoca, locurile, unde crescuse... Câmpul imens și singuratic al experiențelor sale. Avea, în plus, figura lui tăbăcită, trudită, ca arsă prin-năuntru. Jocul ridurilor, o clipire complice a pleoapelor, brusca îmbrățișare a privirii, deodată o amărăciune în colțul buzelor, veselie suverană a râsului dădeau vorbirii o emoție, o încetineală și o varietate, pentru care vorba singură nu era de-ajuns. Și, adesea, gesturile erau parcă mai juste, mai bogate, mai prompte decât cuvintele.

JOSEPH KESSEL
Oamenii

Camionul revoluției la Paris

O VIAȚĂ ÎN GALOP

Panaït Istrati își schimbă atât de des ocupațiile și locurile de muncă încât se poate spune că face de toate și nimic. Rătăcește de colo colo, extinzându-și treptat raza hoinărelilor; de la Brăila la București, la Giurgiu, la Sinaia, la Constanța, de aici în Egipt, pe urmă spre Italia, vrea să meargă în India și nu reușește, ajunge la Jaffa, la Beirut, la Damasc, apoi în Grecia, se întoarce în țară, pleacă din nou, revine iarăși acasă, dar numai ca să aibă de unde porni, străbătând astfel în mai multe rânduri partea răsăriteană a bazinului mediteranean ca un Ulise năuc, rămas fără Ithaca. Pretutindeni este în trecere. Pretutindeni este un trecător. Îndeletnicirile lui sunt mereu efemere, provizorii, de obicei simple soluții de supraviețuire strict biologică.

Aproape două decenii și jumătate de vagabondaj, neîntrerupt și neobosit: imaginea curentă și consacrată despre tânărul Istrati aceasta e.

Un hoinar, un neisprăvit, o haimana, un om nu lipsit de calitate, pitoresc și fermecător, instabil însă, capricios, abrupt în reacțiuni, nestăpânit, înflăcărandu-se iute și căzând apoi la fel de repede în deprimarea cea mai neagră, când contemplativ și fatalist, când nerăbdător, agitat, în trepidație, trăind numai la întâmplare, de azi pe mâine: o derivă fără sfârșit. (...)

Cel care a trăit nu mai este decât un personaj; pentru cel care își amintește și scrie, a devenit un erou literar...

În povestirile și în relatările autobiografice ale lui Panaït Istrati despre acest erou literar este vorba. Un personaj aiurit, nepăsător de trecerea timpului, un exclus perpetuu, pentru care nimic nu este vreodată foarte grav, orice s-ar întâmpla, deși gravitatea nu lipsește de nicăieri; un încurcă-lume adeseori burlesc, un zăpăcit,

o pușlama simpatică; un *Charlot balcanic*, vesel acum, cu frenezie, trist și melancolic în momentul imediat următor, robust în ciuda fragilității, aruncat de soartă încoace și încolo, păstrându-și însă firea, păstrându-și intacte speranțele, rămânând neatins, neschimbat, mereu același; incorigibil.

O viață în galop sau povestea în galop a unei vieți? (...)

Există la Panaït Istrati (în viață ca și în operă) o strategie a întâmplătorului și o continuă vânătoare de hazard. Totul sau aproape totul în biografia lui se petrece din întâmplare; ori ca din întâmplare; prin coincidențe miraculoase, prin erupții sistematice ale neprevăzutului, prin corespondențe de nebănuț, prin întâlniri neverosimile în timp și spațiu. Faptele cele mai disparate se adună și se

împletesc într-o rețea foarte coerentă, a cărei logică, odată pusă în lumină,

"Viața mea este alcătuită din oaze pierdute într-un deșert necunoscut decât de mine."

Vapor grecesc în portul Brăila
(fotografiat de scriitor)

Împinge totul în fantastic. Analogii, coincidențe, simetrii; un fantastic adeseori la limita puerilității și a melodramaticului, dar cu atât mai neliniștitor:

fiindcă totul este realitate, realitate trăită, viață: (...)

Nu există, în hoinărelile lui Istrati, nici punct cūlminant, nici deznodământ; călătoria se poate încheia oriunde și oricând, dar poate fi și continuată la nesfârșit. Egală

"Am scris fără să am alt ajutor decât memoria mea, care nu este deosebită. Nici o documentare !... Toate hârtiile mele, toate însemnările, toate sursele de care un om are nevoie pentru a scrie o carte adevărată s-au pierdut în două dezastre: moartea mamei mele în 1919 și încercarea de a pieri în 1921."

Un hoinar neobosit

ca intensitate cu cea precedentă și cu cea ulterioară, fiecare peripeție nu este altceva decât un

termen dintr-o ilimitată suită punctiformă; un episod dintr-o înlanțuire serială; o reluare în formă vesnic reînnoite a unui aceluiași scenariu. Călătoriile lui Istrati se termină de obicei printr-o revenire la punctul inițial: pentru a fi reîncepute. Nici o plecare nu este definitivă, nici un drum nu este fără întoarcere. Dar fiecare plecare și fiecare drum îl îndepărtează și îl separă de lumea pe care o părăsește, fără a-i oferi, în schimb, "cetățenia" universurilor străbătute. Excluzul de aici este dincolo un intrus. Un exilat, deci, pretutindeni; care își va construi o lume a sa, prin scris: o lume refăcută din amintiri și visuri, din reminiscențe și iluzii, o lume-dialog prin care comunică și se comunică; prin care spune ce are de spus.

MIRCEA IORGULESCU
Spre alt Istrati

D E Z I L U Z I I

(Peregrinări de-a lungul unei împărății imense)
Un interviu de George Mihail Zamfirescu

George Mihail Zamfirescu - *Rană adâncă și care o să te doară, o să te doară cine știe câtă vreme: cearta cu Rusia Sovietelor.* (Glasul lui G.M. Zamfirescu a fost domol, dar a impus o tăcere apăsătoare. Panait Istrati e nervos, își trece degetele prin păr, se frământă. Amfitrionul și-a răzimat fruntea în palme - ca s-o ridice după o clipă și, la rândul-i nervos, să-și răvășească părul pe tâmpile). Ești un subiect magnific, Panait Istrati, pentru romancierul de mâine. Iată un om, un nebun superb care se supără pe un continent și-i declară luptă pe viață și pe moarte. Fantastic, copleșitor, epopeic. Pentru un erou ca d-ta, Istrati, romancierul de mâine va fi obligat să aibă geniu.

Panait Istrati - Trebuie să știți un singur lucru: adevărata dramă a vieții și a carierei mele de scriitor a luat naștere în Rusia Sovietică. Acolo, când am văzut cum mulțimi compacte, nu tirani izolați, pot să se ridice și să tiranizeze moroade întregi de frați și confrăți, au început fraților, fapta și drama mea cea adevărată, lovitură de grație dată vitalității mele. M-am convins că nedreptățile care se comit de societăți ce se încălecă peste societăți, nu sunt crimele unor Stalin sau Mussolini, ci sunt crimele unor colectivități.

G.M.Z. - D-ta, Panait Istrati, oare ai crezut așa mult în opera Sovietelor?

P.I. - Aș vrea să lămuresc o intimitate ideologică. Dar ideologică e un cuvânt idiot. O intimitate a credințelor mele sufletești. Da, Zamfirescule, am crezut orbește, cu fanatism am crezut, ca un copil, până în 1928 - (mirare spontană și reproș), ia te uită, până la ce etate am crezut că e de ajuns ca lumea muncitoare să ia în mâinile ei frânele puterii pentru ca nedreptatea să dispară de pe pământ.

G.M.Z. - Ai fost într-adevăr un mare naiv. Ai trăit și d-ta tragedia apostolilor la un moment dat sub sfărâmurile propriului lor vis.

P.I. - Asta, dragă, groaznic de banal și groaznic de nou. Să vă dau o scenă tipică. Cu câteva zile înainte de a părăsi Rusia Sovietică, o figură puternică, o personalitate bolșevică a voit să știe până

unde cartea mea asupra Rusiei - pe care am scris-o în trei volume - va fi neprietenoasă. Aveam în fața mea un titan al puterii sovietice.

G.M.Z. - Dacă e titan, dă-l în vileag, să-l știm și noi.

P.I. - (după un moment de șovăială) Bun, dacă vrei tu, am să-l numesc: tovarășul Agranov. (cu un gest semnificativ și în șoaptă). Toate astea sunt lucruri care n-au să apară decât în *Operele postume* ale lui Adrian Zograffi... Agranov! (...) Era atunci mâna dreaptă a lui Stalin (...) Era în ianuarie 1929. Mă întorceam din Caucaz, cu sufletul rupt, sfâșiat de deziluzii. Acele deziluzii care aveau să măture tot materialul

Pe Marea Gaspică împreună cu Nicos Kazantzakis

apologetic pe care-l pregătisem într-un an de peregrinări de-a lungul imensei împărății sovietice.

Am făcut, dragilor, douăzeci de mii de

km de la Cercul Polar la muntele Ararat.

"Fără prietenie eu nu văd existând Frumosul în lume. Cel care admiră, de unul singur, un peisaj, care citește singur o carte sau ascultă singur o simfonie - fără a simți lipsa prietenului, acela nu admiră nimic, nu citește nimic și nu ascultă decât strigătele propriei sale îngâmfări neroade."

(...) Se zvonise despre schimbarea mea. Știa toată Moscova despre acest brutal reviriment și mă numea deja troțkist, neștiind nimeni că aveam să fiu mult mai rău, mai necruțător decât un troțkist (...)

Primeșc într-o seară o invitație din partea comitetului *Asociației scriitorilor proletari*, al cărui președinte eram... M-au primit într-un vast salon în care se frământa, gălăgios ca într-un stup, tot ce tineretul scriitoricesc moscovit avea mai în floare. Serată cordială, foșnitoare, discuții, glume, înțepături și dorința generală de răfuială pe față... Și, în mijlocul răfuielii, țipetelor, în mijlocul controverselor, uneori chiar a învectivelor frățești, se deschide ușa și apare un "gigant", cu o față de scapet, cu ochiul calm și cu mișcări de sălbăticiune stăpână pe sine. Cele peste cincizeci de persoane opresc brusc întreaga frământare... După câteva minute omul ieșea, dar trecând pe lângă mine mi-a pus pe umăr o mână de urs, spunându-mi: "Tovarășe Istrati, mâine seară ești invitatul meu. O mașină va veni să te ia."...

A doua zi eram în casa omului care putea cu un ordin să ucidă. Dintr-o dată, tovarășul Agranov îmi spune - n-am simțit

Gata de drum în Siberia

niciodată cuvintele, mă urmăresc și acum, ca un glas la o judecată din urmă: "Te reîntorci în lumea pe care ai declarat că o părăsești pentru totdeauna? În casa asta, noi știm că tovarășul Istrati n-are să fie un trădător al cauzei noastre! Deși, poate o să dezlăn-

"Idealul ameliorării sociale nu va fi cu puțință decât atunci când militanții lui vor fi prieteni, deoarece azi nu sunt așa ceva decât în articole de ziare și de ochii lumii."

Admîrînd Moscova de la înălțime

țuim toată presa comunistă, ca să te arate ca atare.

"N-am să cred într-un viitor mai bun decât în ziua când revoluția va fi făcută sub semnul copilăriei."

Pentru că, dacă ne lovești, nici noi nu te vom cruța. Te-am chemat ca să-mi spui prietenește în ce măsură înțelegi să ne lovești". I-am răspuns: "Atâta timp cât vor dăinui în Rusia Sovietică relele pe care vi le-am semnalat, prin două scrisori confidentiale, adresate aici, G.P.U.-ului, loviturile mele au să fie fără milă".

"Chiar dacă, din aceste lovituri, burghezia are să-și făurească arme împotriva noastră?" "Cele mai rele arme împotriva voastră vi le făuriți voi înșivă. Eu sunt dintre acei care au credința că numai adevărul nu se poate modifica în lume. Nu cu minciuna. Chiar dacă acest adevăr ne lovește fără milă. Și adevărul meu iată-l: puterea proletară lovește aici clasa proletară! Cât timp va domni aceasta, eu voi fi adversarul vostru".

Iată toată cearta mea cu Sovietele. Așa am părăsit Rusia Sovietică... Tovarășul Agranov s-a ținut de cuvânt. Nu m-a cruțat.

CORABIA ÎNCHISĂ ÎN STICLĂ

... Frenetic, romantic, generos. Situat, fără stil, între stiluri. Ar fi, pentru unii, un primitiv. Rău scriitor de romane și romane naive (cum pictura naivă), altoind "Alexandria" și "Noul Erotocrit" pe vrejurile prozei moderne, scriind mereu într-o limbă de împrumut (de fapt în nici o limbă), Istrati a inventat echivalentul literar al filmului *mut*, stârnind surâsul de nu contestatar, condescendent al minunatelor noi generații literare, rar triumfătoare și metodic învinse la proba "audienței" la public. Omul politic (care politic, Istrati a fost un derbedeu incult, cu opțiuni cleios-sentimentale!) a fost și e contestat: conservatorii și liberalii nu s-au ostenit să-l bage în seamă, ci, când s-a putut, în atenția poliției, socialiștii s-au rupt de el de o sută de ori iar comuniștii l-au socotit fascist. Sau invers...

Istrati a produs proza care te privește în ochi făcând imposibilă lectura lenesă. Scrie ca un om. Niciodată ca un scriitor. Meșteșugurile lui au fost rătăcirile, peregrinările, perversa iubire pentru apă (fluvii și mări), iubirile prăpăstioase, irosirea, paguba.

Viața lui - operă de artă. Artă, lacrima lui, cerneala vânăta a paginilor scrise ca sub dictarea morții, vinul viclean al Levantului. E simplu, cu "oseminte" la vedere, lesne de compus, destrămat asemeni corăbiilor închise în butelii și vândute în porturile valahogrece. Există (ochelari de orb, mandibulă de lăcustă, năsos). Fără el nu se poate!

GHEORGHE TOMOZEI

"În primele zile ale lui ianuarie 1921, o scrisoare mi-a fost trimisă de la spitalul din Nisa. Fusese găsită la un disperat, care își tăiașe beregata. Era puțină nădejde să mai scape. Citii și mă simții pătruns de zbuciumul geniului. Era ca un pârjol cotropitor peste câmpii. Era spovedania unui nou Gorki, din țările balcanice. Sinucigașul fu salvat. Voi să-l cunosc. O corespondență începu între noi. Devenirăm prieteni."

ROMAIN ROLLAND

TALAZURILE OCEANULUI UMAN

Pentru cei ce cunosc opera lui Panait Istrati - și nu sunt puțini aceștia - o

piesă de teatru avându-l ca protagonist, ar reprezenta, de bună seamă, o nouă aventură. Incitantă, provocatoare și, totuși, nu în întregime inedită.

Despre Panait Istrati s-a mai scris, s-au făcut filme și chiar piese de teatru, subiectul arătându-se inepuizabil pe măsură ce exegeții au

înaintat în cunoașterea lui. Omul și opera, imposibil de despărțit (întreaga sa creație artistică are un pronunțat caracter autobiografic), sunt prezențe certe în *Zorba grecul*, romanul lui Kazantzakis, marele său prieten. Același scriitor l-a conturat în *Toda Roba*. Filmele ecranizate după cărțile sale îl conțin pe Adrian Zografi, un alter ego al scriitorului, dar atât de adânc înfipt în biografia reală și artistică,

încât nu cădem în eroare dacă spunem că, în acestea, e vorba tot despre Panait Istrati. Fascinația exercitată de operă a cuprins milioane de cititori, din toată lumea, din toate generațiile. Aici e momentul să stăruim o clipă. Biograful atent al vieții lui Panait Istrati

va putea confirma că, în cei cincizeci de ani trăiți, nu bucuriile, ci calvarul unei existențe sfâșiate de greutate și sacrificii, "ruptă" în două destine, i-au urmat, pas cu pas, alergarea sa continuă după

nălucile vieții: orfan de tată, robotind la stăpân de la zece ani, bolnav grav de tuberculoză din fragedă adolescență, călător clandestin pe Mediterana, abonat al azilurilor de noapte, sinucigaș. Din trupul prăbușit într-un lac de sânge, al

supusului român Gherasim Panait Istrati, medicii spitalului Saint-Roch din Nisa au readus la viață o altă persoană, pe scriitorul Panait Istrati care-și descrie cu inimitabil talent și

căldură umană purificarea prin suferință încât, cum spuneam, milioane de cititori sunt și astăzi fascinați de romanele lui. Acesta este miracolul artei. Să înalțe prin suferință.

Ca scriitor, Istrati s-a declarat de partea "celor mulți", sintagmă din care au fost stoarse, propagandistic, toate sensurile nobile, dar păstrate grimasele. În ceea ce-l privește pe erou, acesta nu s-ar dezice niciodată pentru că a gândit mereu cu inima și împotriva cursului evenimentelor. A crezut orbește în Soviete. A fost în stare să-și distrugă pașaportul pentru a rămâne în ...

comunism, însă, după ce participă la manifestările dedicate celei de-a X-a aniversări a lui Octombrie roșu și vizitează imensul lagăr care devenise U.R.S.S. (Solienit în acea, în 1927, nouă ani) se revoltă împotriva minciunii, scriind cutremurătoarea *Spovedanie pentru învinși*, carte care i-a adus în mod cert, condamnarea la moarte. Asasinarea morală și fizică a lui Panait Istrati e consecința acuzației, din partea Cominternului, că ar fi "haiduc" al Siguranței, iar, în replică din partea Occidentului, urmărirea lui ca agent al Moscovei. Calomniat și părăsit de prieteni, țintă a unui complot perfect regizat, Istrati moare la numai 50 de ani, lăsând posterității o operă care mai stârnește și azi adversități, dar care adună în același timp, laolaltă, pe numeroșii ei prieteni.

Actualitatea lui Istrati (cei ce îl contestă ar face bine să mediteze la ... actualitatea lor de acum, ce să mai vorbim despre posteritate) "trăiește" în noile generații de cititori, se modernizează, pentru că aceștia descoperă în paginile istratiene răspunsuri la propriile neliniști și la eternele întrebări ale vieții. De aceea, o piesă despre Panait Istrati nu poate fi decât modernă în spirit și periculoasă prin consecințele pe care le poate implica. Ea este o călătorie printre talazurile oceanului uman. Dacă nu toți cei ce urcă pe corabie cred într-o lume imaginată, cel puțin să accepte aventura, ne-am zis noi, autorii.

de-a X-a aniversări a lui Octombrie roșu și vizitează imensul lagăr care devenise U.R.S.S. (Solienit în acea, în 1927, nouă ani) se revoltă împotriva minciunii, scriind cutremurătoarea *Spovedanie pentru învinși*, carte care i-a adus în mod cert, condamnarea la moarte. Asasinarea morală și fizică a lui Panait Istrati e consecința acuzației, din partea Cominternului, că ar fi "haiduc" al Siguranței, iar, în replică din partea Occidentului, urmărirea lui ca agent al Moscovei. Calomniat și părăsit de prieteni, țintă a unui complot perfect regizat, Istrati moare la numai 50 de ani, lăsând posterității o operă care mai stârnește și azi adversități, dar care adună în același timp, laolaltă, pe numeroșii ei prieteni.

Actualitatea lui Istrati (cei ce îl contestă ar face bine să mediteze la ... actualitatea lor de acum, ce să mai vorbim despre posteritate) "trăiește" în noile generații de cititori, se modernizează, pentru că aceștia descoperă în paginile istratiene răspunsuri la propriile neliniști și la eternele întrebări ale vieții. De aceea, o piesă despre Panait Istrati nu poate fi decât modernă în spirit și periculoasă prin consecințele pe care le poate implica. Ea este o călătorie printre talazurile oceanului uman. Dacă nu toți cei ce urcă pe corabie cred într-o lume imaginată, cel puțin să accepte aventura, ne-am zis noi, autorii.

Actualitatea lui Istrati (cei ce îl contestă ar face bine să mediteze la ... actualitatea lor de acum, ce să mai vorbim despre posteritate) "trăiește" în noile generații de cititori, se modernizează, pentru că aceștia descoperă în paginile istratiene răspunsuri la propriile neliniști și la eternele întrebări ale vieții. De aceea, o piesă despre Panait Istrati nu poate fi decât modernă în spirit și periculoasă prin consecințele pe care le poate implica. Ea este o călătorie printre talazurile oceanului uman. Dacă nu toți cei ce urcă pe corabie cred într-o lume imaginată, cel puțin să accepte aventura, ne-am zis noi, autorii.

Actualitatea lui Istrati (cei ce îl contestă ar face bine să mediteze la ... actualitatea lor de acum, ce să mai vorbim despre posteritate) "trăiește" în noile generații de cititori, se modernizează, pentru că aceștia descoperă în paginile istratiene răspunsuri la propriile neliniști și la eternele întrebări ale vieții. De aceea, o piesă despre Panait Istrati nu poate fi decât modernă în spirit și periculoasă prin consecințele pe care le poate implica. Ea este o călătorie printre talazurile oceanului uman. Dacă nu toți cei ce urcă pe corabie cred într-o lume imaginată, cel puțin să accepte aventura, ne-am zis noi, autorii.

Actualitatea lui Istrati (cei ce îl contestă ar face bine să mediteze la ... actualitatea lor de acum, ce să mai vorbim despre posteritate) "trăiește" în noile generații de cititori, se modernizează, pentru că aceștia descoperă în paginile istratiene răspunsuri la propriile neliniști și la eternele întrebări ale vieții. De aceea, o piesă despre Panait Istrati nu poate fi decât modernă în spirit și periculoasă prin consecințele pe care le poate implica. Ea este o călătorie printre talazurile oceanului uman. Dacă nu toți cei ce urcă pe corabie cred într-o lume imaginată, cel puțin să accepte aventura, ne-am zis noi, autorii.

Actualitatea lui Istrati (cei ce îl contestă ar face bine să mediteze la ... actualitatea lor de acum, ce să mai vorbim despre posteritate) "trăiește" în noile generații de cititori, se modernizează, pentru că aceștia descoperă în paginile istratiene răspunsuri la propriile neliniști și la eternele întrebări ale vieții. De aceea, o piesă despre Panait Istrati nu poate fi decât modernă în spirit și periculoasă prin consecințele pe care le poate implica. Ea este o călătorie printre talazurile oceanului uman. Dacă nu toți cei ce urcă pe corabie cred într-o lume imaginată, cel puțin să accepte aventura, ne-am zis noi, autorii.

Actualitatea lui Istrati (cei ce îl contestă ar face bine să mediteze la ... actualitatea lor de acum, ce să mai vorbim despre posteritate) "trăiește" în noile generații de cititori, se modernizează, pentru că aceștia descoperă în paginile istratiene răspunsuri la propriile neliniști și la eternele întrebări ale vieții. De aceea, o piesă despre Panait Istrati nu poate fi decât modernă în spirit și periculoasă prin consecințele pe care le poate implica. Ea este o călătorie printre talazurile oceanului uman. Dacă nu toți cei ce urcă pe corabie cred într-o lume imaginată, cel puțin să accepte aventura, ne-am zis noi, autorii.

Actualitatea lui Istrati (cei ce îl contestă ar face bine să mediteze la ... actualitatea lor de acum, ce să mai vorbim despre posteritate) "trăiește" în noile generații de cititori, se modernizează, pentru că aceștia descoperă în paginile istratiene răspunsuri la propriile neliniști și la eternele întrebări ale vieții. De aceea, o piesă despre Panait Istrati nu poate fi decât modernă în spirit și periculoasă prin consecințele pe care le poate implica. Ea este o călătorie printre talazurile oceanului uman. Dacă nu toți cei ce urcă pe corabie cred într-o lume imaginată, cel puțin să accepte aventura, ne-am zis noi, autorii.

Montana, le 20/5/29

Mon ami très aimé,

Je vous en ai voulu. Je ne vous en veux plus. Et nous resterons amis jusqu'à la mort. Huit années d'amitié et votre seule toute entière ne m'ont pas suffi à vous connaître. L'histoire de l'innocente petite martyre m'a suffi. C'est donc vous qui avez raison, pas moi, alors que, dans le débat que nous venons de liquider, je croyais fermement au contraire. Mais votre raison m'a coupé les ailes. N'étant pas ~~vous~~ vous, et ne pouvant plus être moi, il ne me reste qu'à rentrer dans l'ombre: je dépose la levier de la lutte, jusqu'à demain.

Je n'écris plus vers la haute flamme. Toutes les flammes sont les mêmes, comme nous, les hommes: elles ne font que brûler, la pire et de meilleur, sans s'occuper de la justice. De, c'est de justice que j'avais soif.

Ci-joint, les copies des deux lettres que vous aimez. (Je n'ai jamais pu les publier!) Gardez-les. Votre Panait

Je quitte l'histoire demain vendredi à 4 heures.

TEATRUL NAȚIONAL „I.L. CARAGIALE” BUCUREȘTI

PREMIERĂ ABSOLUTĂ

STAGIUNEA 1997-1998

NĂLUCĂ

de Fănuș Neagu, Lucian Chișu, Dan Micu

Distribuția (în ordinea indicată de autori)

Panait Istrati
Stavru
Mihail
Nakalaki
Mustafa
Adrian
Mama
Chira
Olga
Prostituata
Pribeaga

RĂZVAN IONESCU
ALEXANDRU REPAN
VLAD IVANOV
TOMI CRISTIN
ARMAND CALOTĂ
GEORGE CĂLIN
MARIA TESLARU
MARIA BUZĂ
GIGLIOLA BRĂILEANU
LUMINIȚA ERGA
ANA MARIA COVASER

Chiralinele

ERIKA BĂIEȘU, CATRIN BĂDINA
MIHAELA MITRACHE, ANCA ALVIRESCU
CAMELIA ENACHE, ALINA BOITAN
VERONICA GHERASIM, ALEXANDRA
IOACHIM, AFRODITA ANDONE
COCA ZIBILIANU
GEORGE MOTOI
OVIDIU MOLDOVAN
ANDREI DUBAN
BOGDAN MUȘATESCU
EUSEBIU ȘTEFĂNESCU

Romain Rolland

Esenin

Maiakovski

Abu Hassan

Nazim Efendi

Ofițerul turc

Vameșul

Diplomatul

Pribeagul

Sculptorul

Primul călător

Al doilea călător

Revoluționarul

Iosif Vissarionovici

Cabiniera

Ibrahim

VASILE FILIPESCU

ANDREI IONESCU

ALEXANDRU HASNAȘ

MIRCEA COJAN

MARCELO COBZARIU

ADRIAN LEPĂDATU

IONUȚ CIOCEA

VLAD CIOBANU

LIVIU MILITARU

ROXANA BUȘU

MIHAI BUNEA

Marinarii IOAN BARANOVSKI, VASILE BAICU, AL. POPESCU, CRISTIAN TOMA, VIRGIL MANOLE, FLORIN DOBRE, GEORGE CHIRIȚĂ, IULIAN ISPAS, AL. VASU, ADRIAN DACHE, GABRIEL TICU, GHEORGHE MARIAN

Coregrafie
DANA POPESCU

Regie tehnică PAUL TĂNASE

Scenografie
ROMULUS FENEȘ

Regizor secund
GEORGE MOTOI

Maestru de lupte IOAN ALBU

Un spectacol de
D A N M I C U

Coordonator Sala Mare GEORGE ULMENI

Ilustrație muzicală
ROMEO CHELARU

Sufleor ROXANA BUȘU

Editor coordonator
LIVIU DORNEANU

Editori
CARMEN MOCANU, VIOLETA SCORADET

Secretar de redacție
CLAUDIU CRISTESCU

Fotografii
MIHAIL CRATOFIL

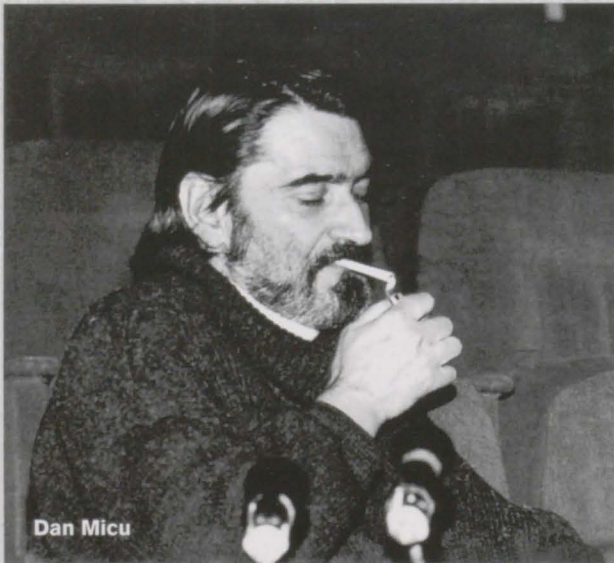
Constantin Vânătoru (director economic), Cristina Popa (contabil șef), Vlad Stănescu (șef regizorat), ing. Corneliu Ciolac (inginer șef), ing. Vetuța Gavrilă (șef serviciu energetic), ing. Ionel Pascu (șef serviciu electronic), Mihaela Nicolae (șef producție), Nicolae Ioan (șef atelier tâmplărie), Vasile Mateiaș (șef atelier mecanic), Tudor Vasile (șef atelier croitorie bărbați), Rodica Sandu (șef atelier croitorie femei), Constantin Alexandru (șef atelier tapițerie), Teodora Țelea (șef atelier mode-flori), Ilie Preda (șef atelier boiangerie), Matei Florea (șef atelier cizmărie), Gheorghe Mihai (șef atelier pictură), Viorel Pater (șef atelier sculptură-butaforie), Andrei Bathori (șef machiaj), Victoria Voinea (peruci-coafură), Eugenia Radu (broderie), Robert Vasilescu (lumini), Ana Vasilescu (operator orgă lumini), Marcel Țița (sonorizare), Eugen Mares (șef mașinist), Manuela Răduț (mecanisme scenă), Nicolae Marin (șef tapițerie scenă), Alexandru Enea (șef recuziter)

YARDLEY
OF LONDON

Mulțumim pentru sprijin și bună colaborare PRIMĂRIEI MUNICIPIULUI TG. MUREȘ (Serviciul Zone Verzi), S.C. MAMPEL S.A. (Tg. Mureș), S.C. ARRA S.R.L. - S.C. CENTAURUS S.R.L. (Tg. Mureș), S.C. TEHNOMED S.A. (Mediaș), S.C. SIBAC S.A. (Sighișoara), S.C. ROMVELO S.A. (Luduș), S.C. NETEX S.A. (Bistrița)

Tipar ARTPRINT®
BUCUREȘTI

INGENIOS, BINE TEMPERAT

Într-o sinteză, criticul Valentin Silvestru făcea următoarea afirmație: "Stagiunea 1976-1977 a confirmat că tinerii regizori constituie o forță creatoare puternică". Cine erau ei? Enumerarea începea cu Dan Micu (*Răceala* la "Bulandra") și continua cu Cătălina Buzoianu, Alexa Visarion, Nicolae Scărlat, Alexandru Tocilescu, Silviu Purcărete ș.a. Am văzut spectacolul cu piesa lui Marin Sorescu - era excepțional și prilejua creații remarcabile lui Ion Caramitru, Virgil Ogășanu -. "La *Răceala* am avut șaptesprezece vizionari. Repetițiile au durat trei luni și după aceea au mai fost patru luni în care s-au schimbat inclusiv trei secretari cu propaganda ai P.C.R., ai Comitetului Central" își amintește regizorul într-un interviu din revista "Teatrul azi". Peste două decenii, numele tinerilor de atunci care au avut a se bate cu obstacolele cenzurii, au devenit exemplare pentru destinele teatrului românesc și, în bună parte, de faimă internațională.

Dan Micu a montat o perioadă la Târgu Mureș, unde a obținut un premiu în 1974 pentru un spectacol poetic impresionant, *Piticul din grădina de vară* de D.R. Popescu, apoi la București, în special la Teatrul Nottara, unde a fost angajat și a avut succese remarcabile: *Paradisul*, *Negru și roșu* de Horia Lovinescu, *Trăsură la scară* și *Într-o dimineață* de Mihai Ispirescu, *Cum vă place* de William Shakespeare, *Ultimul bal* după Liviu Rebreanu, *O noapte furtunoasă*

de I.L. Caragiale. După cum se vede, o serioasă opțiune pentru dramaturgia originală. De altfel, aici a avut prilejul de a se întâlni cu o autentică personalitate teatrală, care a și condus destinele instituției, scriitorul Horia Lovinescu.

Severitatea intelectuală, rigoarea și modernitatea profesională au definit o vreme nu numai profilul teatrului, dar și evoluția celor ce l-au slujit. Ceva bărbătesc a dominat competiția artistică aici, cu forțe impunătoare ca George Constantin, Alexandru Repan, Ștefan Sileanu, Ion Dichiseanu, Adrian Pinteă, Ștefan Radoff, Horațiu Mălăele, Victor Ștengaru. Ceva bărbătesc, net în idei, viguros în expresie, a particularizat și creația lui Dan Micu, cu reușite exemplare în *Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă* și *Karamazovii*, premiate la rândul lor. I-a fost apreciată "eleganța subtilă", "cizelarea imaginii scenice", "arhitectura de o frumusețe aspră și întunecată".

Pentru piesa lui Caragiale, pe care a montat-o de câteva ori în țară și o dată în Ungaria, unde a fost premiat de asemenea, cineva a consemnat meticulozitatea și postura "Ingeniosului bine temperat" (Dinu Kivu, 1987).

Acum vreo doi ani a revenit la "furtunoasa noapte", ingenios dar mai puțin temperat, cu furie, parcă polemică, sarcastică, față de accentuata degradare a moravurilor în societatea noastră. Spectacol care se joacă și astăzi, după un turneu de o lună prin Statele Unite și Canada. Cu aceeași neînfrântă ingeniozitate a montat și *Tehnica raiului* de Mihai Ispirescu la Teatrul Național, dramaturg de care îl leagă o anumită afinitate de la debut. A condus el însuși, o vreme, Teatrul Mic, unde a încercat să reînnoadă și niște fire de demnitate culturală pierdute și "a frâna o vreme arivismul, veleitarismul, subcultura", cum mărturisea. Domnul acesta slăbuț, cu barbă și mustață, e o autoritate.

Respectă scriitorii de talent, le cultivă replica și spiritul, îi pune în valoare cu certă vocație. Cu afecțiune. Și ingeniozitate. Uneori, chiar mai puțin "temperată", ceea ce e stimulat.

CONSTANTIN PARASCHIVESCU

Căderea Libertății

Am scris "Năluca" împreună cu doi prieteni
Lucian Chișu și Dan Mice. Brăileni, eu și
Chișu (el și cu mine), sibirici și creanga din tren
chiar așteptăm al Dunării vânsându-se pe
patrușaste de pui în mare (adevăr adevărat)
numele Dan Mice, într-o zi, ne-au putut ne-
flesind acasă, în pământ până la Istrati, în
care mulți au dat cu pete (nici el n-a rămas
dat) ca să culegă cires, mere, bucurii și
speranțe. Acolo, în vârful pământului din stăp
Brăilei, noi, cei trei după de înfiorări (nu) ero
am citit în Cartea Lumii, mai cu seamă în
delipul Orientului și-n undă libertății purtate
pe întinsul pământului de marile "fluvii" și
de genurile umane și au văzut că pe totu ne
găzduiește Rusia. Care într-o zi va învinge.
Nu se țineau într-o nouă speranță. Noi trei
am clădit o altă treaptă spre aventură, lepă-
nându-ne pe corabii lui Banait Istrati. Și tu
vor fiune șanșe mai trainice, fără îndoielă. Noi
n-am făcut altceva decât să apăsăm vântul
înfrigorant. Drumul trebuie străbătut mereu,
fără să dăm ope înving lumii. Mai rămâne
dăpă de străbătut căderea de la jurmă la suflet,
dar asta rămâne în sarcina generațiilor viitoare.
Noi facem - și vom face - numai ceea ce ne-a
fost dăruit.

21 ianuarie 1998 Francy leaf

C A V A L E R I I M O R I L O R D E V Â N T

Panait Istrati, omul și opera? Unde începe și unde sfârșește opera și unde începe și unde și cum sfârșește biografia celui numit pe bună dreptate un Gorki al Balcanilor? Asta să fie ideea "Nălucii"? E

o ipoteză. O altă ipoteză ne-ar putea conduce spre fascinația deșertăciunilor posmoderniste. Autoreferențialul și alte tentații și ticuri postmoderniste ne pot determina, cu puțin humor, să-l împingem pe brâileanul Panait Istrati, grec în multe cele, în zodia protocronică și să-l declarăm chiar un fel de șef de școală - mai ales că domnia sa nu era pe atunci la curent cu numitul curent de mai sus, carele încă nu prea se inventase...

Ușor, poate prea ușor, vom părăsi această pistă și ne vom îndrepta spre primejdiile tragice și spre afinitățile electiv diversificate productive ce învăluie personajele Tui Panait Istrati. Deci - s-o

luăm bărbătește! Rosencrantz și Guildenstern călătoresc satisfăcuți spre Anglia, pe o corabie arvunită de stăpânul Danemarcei, Claudius, ducând într-o scrisoare închisă un mesaj regal, funebru: să fie ucis

Hamlet, fostul lor coleg și prieten de la Wittemberg. Cei doi bureți-fluierași, școțiți în Germania probabil și în rele deprinderi și pidosnicii, nu știau că în literele epistolei se afla Moartea?... Destinul, cum este el șugubăț, ca un mic val, împiedică drumul lin al corăbiei pre marea cea putrezită de atâta vecinătate cu mucegăita

Danie și face ca în Anglia, în locul prințului Hamlet, să pață pățania ireversibilă chiar poștașii morții! Și aici e aici: pieirea prietenilor poponauți nu îndurerează pe nimeni!... Nu este, care va să zică, tragică și n-are, care va să zică,

Alexandru Repan

nici o pondere în tragedia tragediilor - *Hamlet!* În economia suferințelor sfâșietoare și înălțătoare din piesa dedicată de Shakespeare putreziciunii, moartea celor doi ticăloșiți nu are nici o importanță!

În *Năluca*, păstrând proporțiile de rigoare, călătoria prietenilor Andrei - Panaitache - Panait - Stavru - Mihail etc. spre propria lor nălucire, deși nu se termină violent, sub securea engleză - trezește o adâncă melancolie... Acțiunea se petrece nu chiar pe o corabie, ci pe un plaur de vis, pe un ostrov plutitor, uneori dulce ca o gură de rai. Trec prin scenă ofițeri, soldați, vânători, prostituate, revoluționari, personalități ale secolului XX, cerșetori - adică toată fala cea vestită și vestejită a Balcanului, Orientului, Apusului și Răsăritului. E în acești oameni și în locurile prin care trec acești oameni un țipăt al vieții, dureros de dulce. Iar prietenii, fie și tangențial licențioase, și iubirile, fie și vinovate, nu au de partea lor moartea... Parcurgând un calvar evident tragic, plătind vămi după vămi - vămi dând vieții! - nălucații Adrian - Stavru și ai lor caută, aspirați... de Frumusețe, haremul, dervișii care dansează, Țarigradul și Arabia colonelului Lawrence, corabia de sifid a Chinei, Dunărea tulbure, locanta lui kir Leonida, ciulinii Bărăganului, anii tineri, viața lor sleită de nenorocirile lumii, Fata Morgana, Chira Chiralina, magii umblând desculți, vremile când ființele omenești iubeau și sufereau cu egală voluptate...

Toate marile povești descriu o călătorie prin țări și peste mări și țări, în căutarea unei năluci, a tinereții fără de moarte și a vieții fără de bătrânețe. Istetul coșcar plin din cap până în tălpi de sângele și de cenușa Troiei, Ulise, e cuprins de vraja călătoriilor. Peer Gynt calcă neostoit peste meridiane, cavalerul morilor de vânt, în cărca mărtoagei sale sublime, bătând depărtările, e copleșit de farmecul discret și violent al utopiei...

Colindând pământul, din zări în zări, în

urma unor fantasme - de care cu cât se apropie mai mult, se îndepărtează mai mult! - eroii domnilor Panait Istrati - Fănuș Neagu - Lucian Chișu și Dan Micu văd cum măreția umană e înjosită și cum un surplus de absurd copleșește și împinge totul spre nedesăvârșire și ratare... Astfel încât și încercarea disperată de sinucidere a lui Panait Istrati devine o pricajită ratare.

Va să zică, de-am folosi o metaforă îndelung tocită, am putea vorbi despre niște eroi ce nu se pot înălța nici spre propria lor moarte - bieți albatroși cu aripi frânte etc.

Dar, parcă, uneori, nu împlinirea viselor e totul, ci puterea de a închipui o nouă dimensiune a lumii. Eroii din basme, apropiindu-se de tărâmul visat și de rostul ce le-a fost ursit, paradoxal, câteodată sunt cuprinși de dorul meleagurilor pe care le-au părăsit! Iar fericirea pare mereu în altă parte - și nu în locul în care te afli!

În *Trei surori* de Cehov, fericirea nu se află în târgușorul rusesc în care s-au oploșit niscaiva ofițeri, ci departe, departe - la Moscova! Cehov chiar își îndeamnă personajele principale din această piesă să strige îmbătate de speranțe: "La Moscova! la Moscova!"

În *Năluca*, după ce Panaitache - Panait străbate Bosforul, Eghiptul, Elveția, Franția, pleacă în urma surorilor lui Cehov, la Moscova!... Dar năluca, Doamne Dumnezeule, e mereu în altă parte și se pare că nu va fi în vecii vecilor întâlnită! Ei, asta e soarta condiției umane! Ar putea un cinic - sceptic pune aici semnul exclamării... Godot, cel așteptat, nu sosește niciodată, iar Chira Chiralina nu mai poate fi găsită nicidecum...

Aceasta e, boieri dumneavoastră, miza piesei boierilor Fănuș Neagu, Lucian Chișu și Dan Micu. Și așa cum "așteptarea" lui Godot este esența lucrării leului irlandez, tot așa de importantă este, în *Năluca* domnilor autori de mai sus, călătoria peste limite, efervescenta dăruire fără de limite - sublima patimă a desăvârșirii, cântarea cântărilor prieteniei.

DUMITRU RADU POPESCU

CORTINA CADE CÂNTÂND

Ei bine, se zice că dramaturgia se scrie după ce ai împlinit cel puțin patruzeci de ani de viață și de luptă cu ea. Că și literatura pe bază de replici este un război, de țesut și de purtat, cu dumnealor, vorbele. Bunăoară, de la Beowulf la Shakespeare ar fi ceva răzbele.

De demult, Fănuș Neagu este un peisaj natural de interes național. Tot ce-i iese de sub pană (așa se zice, deși scrie cu pixul sau cu stiloul și dă apoi repede la bătut la mașina de scris) se desface și înflorește în așezări nebănuite de cuvinte și de imagini. Având șansa de a se forma la școala Brăilei - crater continuu erupător de talente -, domnia sa recuperează Timpul declanșat în împărăția de ape și de stuf și de trestii și de dropii - mamuți de stepă - de la marginea tuturor imperiilor. Electrocul acestei singurătăți foșnitoare este, de departe, *Panait Istrati*. Povestitor insolent și haiduc de lux (nu prin exterior, ci prin interior) Istrati reînvie eroaziere de vis la bordul unei catedrale, în întregime ridicată din pânzele sufletului. Omul este un cuceritor și vede lumea conform

capriciului său, așezată frumos în mijlocul unei mese de onix și lapiz-lazuli. Imaginare, firește, că de altfel masa este cât se poate din lemn, îmbibată de vin putred și de cârpa de câlți a hangului!

Am zis că vede lumea conform capriciului său, ca în Goya. Dezastrele, fluxurile și refluxurile ei. Cetățean al Planetei, participă la toate turnirurile, la toate aprinderile lăptoase de neoane, la toate încercările fără succes ale apucării zorilor. *Năluca* lui în asta și stă: în misiunea de a te zgâlțâi din somnul ce naște în permanență un vestibul de înșelăciune. El trăiește împreună cu el, ajungându-și sieși, ca într-o familie.

Tema esențială a vieții și operei lui *Istrati*, prietenia, cade în sarcina a trei culegători de vorbe din geamantanul de fotograf al aventurierului, hidalgoului brăilean. Autonomia de zbor este asigurată de *Fănuș Neagu*, care nu mai are nevoie de alte comentarii, de *Lucian Chișu*, custode al Brăilei și de *Dan Micu*, scormonitor de înfățișări teatrale românești. Toți trei propun o piesă ce

trebuie citită mai întâi ca un roman, apoi ca un film și mai la urmă ca un vicleim. Este o lume de personaje, de întâmplări și de cântece.

Pentru a fi în ton și semi-ton, nu putem spune decât ca la *vechii celți*, *Beatha agus Sláinte Cyfarchion y Tymor*, adică *Felices Fiestas, Meilleurs Voeux, Pozdravliaio, Season's Greetings!* Ca pe cartonul pe care se sprijinea "bătrânul" Panait Istrati, la Nisa, în fața valurilor de cretă și a Domurilor lucitoare ale corăbiilor capitonate și cu portar la intrarea prin ușa batantă.

French can-ca-n la Paris

NICOLAE ILIESCU

Maria Teslaru, Maria Buză

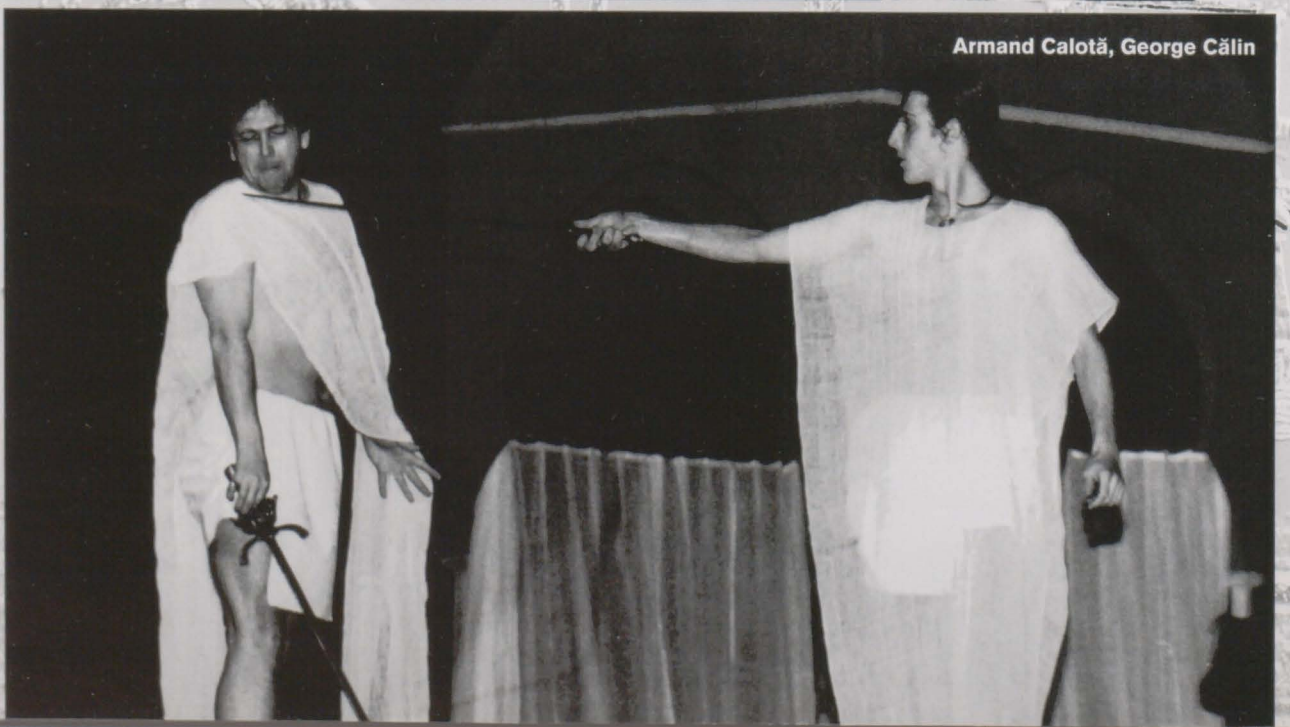

Tomi Cristin, Bogdan Mușatescu

Răzvan Ionescu, Vlad Ivanov

Armand Calotă, George Călin

POT LUMINA O CLIPĂ DIN VIAȚĂ...

În lumea noastră plină cu pitici gonflabili, trăgând din greu să-și lungească umbra scundă, Fănuș Neagu rămâne incontestabilul Gulliver, șansa pe care Dumnezeu, bunul, ne-o mai dă uneori și nouă, românilor, să naștem minuni.

Scoborător din familia voievodală a literelor românești ce adună la un loc nume de Nichita, Sorescu, Simion, Fănuș poartă cu el pecetea rară a artistului care trăiește așa cum scrie și scrie precum trăiește: dezlănțuit, puternic, pătimaș, cutreierat întruna de cuvinte, mereu colindător prin lumea largă a închipuirilor sale, din plin mușcat de toate ale vieții, arareori smerit, întotdeauna liber.

La fel ca celălalt mare brăilean, confrate într-ale geniului și scrisului, mult încercatul Panait Istrati, el are vocația prieteniei, se mișcă firesc în adevăr, ne-arată zi de zi că fericirea poate exista și fără bani, nu-i moară în vântul nici unui partid, oricând ne poate fi punctul de sprijin, un reper.

"Scriu pentru că omul trebuie apărat", se confesează undeva. "Nu știu să laud. Temperament nenorocit, când o fac, toată lumea se strâmbă. Știu în schimb să cânt și să apăr și foarte mulți oameni au nevoie de ajutor. Îndrăznesc să cred, ca un nebun, că le pot lumina o clipă din viață".

"Să vorbești fără cruțare, fără milă, în acest secol în care minciuna socială domnește în toate clasele și pune stăpânire zilnic pe mințile cele mai frumoase", notează Panait Istrati. "Asta trebuie îngăduit unui om care nu și-a construit viața cu banii de pe cărțile sale și căruia editorul său îi face acum pomana de a-i trimite exact atât cât să poată face față datoriilor, angajamentelor sale morale. Da! vreau să-mi las pielea pe această hârtie albă, pe care atâta am iubit-o. Trăiască omul care nu aderă la nimic! Trăiască libertatea!"

Normal, deci, ca o asemenea conștiință cu care Fănuș Neagu are atâtea afinități să-i bântuie gândurile, să-l obsedeze.

Năluca, scrisă împreună cu Lucian Chișu și Dan Micu, recompune tocmai destinul mereu neliniștitului Istrati, dându-i un sens filosofic tulburător: Bucuria căutării, ce poate fi mai mare decât bucuria ajungerii la capăt, a găsirii. Personajul, rătăcitor prin timp, caută la nesfârșit, dincolo de vama drămuitei vieți, copilăria pierdută, libertatea, adevărul, iubirea.

Vremelnică existența artistului, nemuritoare opera!

Dicton încă o dată adevărit.

Meșteșugul compunerii dramatice - alertă, cinematografică, modernă - valoarea și exactitatea documentării istorico-literare dovedesc inspirată și alegerea coautorilor: un cărturar adevărat, criticul Lucian Chișu, regizorul Dan Micu.

"De ce împreună?"

"Pentru că sunt generos și leneș, răspunde Fănuș. Iar acești doi camarazi ai mei mă stimulau zilnic. Sunt doi creatori care nu și-au descoperit aripile. În ziua când vor deveni gătoși, s-ar putea să fie mai mari ca mine. Le-o doresc din suflet!"

Odată, târziu, la masa prieteniei noastre care mi-e cea mai dragă, adesea străjuită - ei, da! - și de garafa sauvignonului blanc, albastrul pătrunzător al privirilor lui Fănuș a scăpărat brusc:

"Istrati a fost un nebun! A crezut în oameni. Oamenii l-au ucis! El a rămas în viața lumii, cei ce l-au omorât n-au rămas nicăieri. Răzvrătitul răzvrătiților! A fost cel mai răzvrătit om al omenirii și de aceea eu cred cu inima și cu tot sufletul meu că nici o clipă n-ar fi avut loc în România!"

"L-ar fi împușcat?"

"Îngerii și demonii nu pot fi împușcați. Istrati este suma disprețului la adresa totalitarismului. Toți dușmanii lui, de ieri și de astăzi, ar fi mândri să-i împuște scuipatul pe care el îl aruncă din veșnicie asupra lor."

Panait Istrati și Chira Chiralina înseamnă veșnicia neamului românesc.

"Noi vom fi mereu. În rest, rămășițe..."

Credeți că ar mai fi ceva de spus?!

MIHAI ISPIRESCU

George Motoi

Camionul revoluției la Moscova

JOCURILE FANTEZIEI ȘI ALTE „FĂNUȘISME”

Fănuș Neagu, însoțit de un critic literar (Lucian Chiștu) și de un regizor (Dan Micu) scrie o piesă de teatru, *Năluca*, într-un stil care amestecă toate stilurile teatrale și încalcă toate regulile teatrului și ale antiteatrului. Este o *farsă dramatică și poetică*, dacă această specie există cu adevărat, în compartimentele și în codurile genului dramatic. O farsă scrisă cu fantezie, cu ironie și într-un limbaj colorat și dinamic. O scenă se petrece la Brăila (patria imaginată a marelui prozator Fănuș Neagu și a strămoșului său, Panait Istrati), alta la Istanbul și, ca lucrurile să fie definitiv clare și "unitatea de loc, de timp și de acțiune" să se împlinească întocmai, scena se mută la Moscova, după Revoluția din Octombrie. "Năluca" este Chira Chiralina și în căutarea ei, pleacă Panait Istrati și celelalte personaje ale sale, Mihail și Stavru, bătănd malurile Bosforului și ajungând până la Paris. Și, pentru ca spectatorii să nu se plictisească,

personajele își schimbă din când în când identitatea și plăcerile, inclusiv cele păcătoase. O fantezie nebună, balcanică (dând acestui termen calomniat un sens tragic și pasional!), plină de farmec și poezie. Un discurs aiuritor în care, din loc în loc, auzim inimitabilele construcții verbale "fănușiene", metaforele lui care crapă catapetesmele imaginației și zguduie logica realului. Prin zguduiri și printre ruine trece, frumoasă, perversă și tragică o nălucă, a Chirei Chiralina, modelul feminității nord și sud-dunărene. Autorii și personajele lor aleargă după ea printr-o țară în care graiurile se amestecă și fantezia nu șomează niciodată, un fel de *Halima* a violenței și a plăcerilor nestăpânite. Farsa se încheie printr-o tragedie existențială. Logica vieții... Rămân "fănușisme", răsfățurile fanteziei.

EUGEN SIMION

Maria Teslaru

Răzvan Ionescu

